

NACIONALNA TEKUĆA BIBLIOGRAFIJA U SLUŽBI UNIVERZALNE BIBLIOGRAFSKE KONTROLE

CURRENT NATIONAL BIBLIOGRAPHY IN SERVICE OF UNIVERSAL BIBLIOGRAPHIC CONTROL

Aleksandra Horvat. Odsjek za informacijske znanosti. Filozofski fakultet u Zagrebu. E-mail: ahorvat@ffzg.hr

UDK/UDC 015

02.01

Pozvani rad/Invited paper Primljeno/Received: 7.12.1999.

Sažetak

U posljednjih je trideset godina velik dio IFLA-ina rada posvećen razvijanju programa Univerzalne bibliografske kontrole, čija je provedivost utemeljena na nacionalnim tekućim bibliografijama. U vrijeme kad je program zamišljen, nije još bilo posve sigurno da su nacionalne tekuće bibliografije najbolji izvor bibliografskih zapisa. Preporuke donesene na Međunarodnom kongresu o nacionalnim bibliografijama, održanom u Parizu 1977. godine, potaknule su izradu nacionalnih bibliografija odnosno pomogle u njihovu normiranju. U radu se navode poteškoće s kojima se danas susreću izdavači nacionalnih bibliografija i prikazuju preporuke usvojene na Međunarodnoj konferenciji o nacionalnim bibliografskim službama, održanoj u Kopenhagenu 1998. godine.

Ključne riječi: Univerzalna bibliografska kontrola, nacionalna tekuća bibliografija, međunarodne konferencije o nacionalnim bibliografijama, preporuke međunarodnih konferencija o nacionalnim bibliografijama

Summary

In the last thirty years IFLA has been developing the programme of Universal Bibliographic Control, whose feasibility depends on current national bibliographies. Thirty years ago, when the UBC programme was initiated, it was not yet clear whether current national bibliographies were the best possible source of bibliographic records. Recommendations adopted at the International Congress on National Bibliographies held in Paris in 1977 encouraged the development of national bibliographies and helped in their standardization. The author emphasises that new decisions must be taken by the editors of contemporary national bibliographies regarding the definition of national collection, deposit legislation, coverage, presentation and timeliness of national bibliographies. Recommendations of the International Conference on National Bibliographic Services held in Copenhagen in 1998 are presented and discussed.

Key words: Universal bibliographic control, current national bibliography, international conferences on national bibliographic services, international conferences on national bibliographic services recommendations

Uvod

Prošlo je već trideset godina od začetka IFLA-ine ideje o Univerzalnoj bibliografskoj kontroli, ideje koja je 1970-ih prerasla u međunarodni program koji je naišao na istinsko prihvaćanje u međunarodnoj knjižničarskoj zajednici.⁽¹⁾ Neki drugi programi međunarodnih tijela poput UNESCO-a, pa i same IFLA-e, u međuvremenu su napušteni ili nadomješteni novima, no Univerzalna bibliografska kontrola smatra se i danas jednim od temeljnih programa međunarodne knjižničarske zajednice, koji se i dalje neprestano razvija i nadograđuje. Uspjeh programa sigurno se može vezati uz činjenicu da se on bavi jednim od temeljnih pitanja struke: kako učiniti pristupačnima zapise o građi objavljenoj diljem svijeta svima onima koji te zapise trebaju iz bilo kojeg razloga i sa bilo kojeg mjesta. Od samog je početka bilo jasno da program Univerzalne bibliografske kontrole može biti ostvaren samo pomoću djelotvornih bibliografskih pomagala, izrađenih tako da omogućuju vidljivost i razumijevanje zapisa u cijeloj međunarodnoj zajednici. Zato je IFLA-in rad usmjeren najprije na normizaciju zapisa, a onda i samih bibliografskih pomagala.

Sedamdesete je godine IFLA posvetila izradi ISBD-a, okupljajući brojne radne skupine vrsnih međunarodnih stručnjaka, sa zadaćom da izrade međunarodno prihvatljive norme za bibliografski opis različitih vrsta građe. Iako Međunarodna organizacija za normizaciju (ISO) nije ISBD-e učinila de jure normama, svjetska ih je knjižničarska zajednica postupno, ali u potpunosti prihvatila, o čemu svjedoče brojne suvremene nacionalne bibliografije i knjižnični katalozi. Uz ISBD-e, IFLA je objavila i čitav niz priručnika kojima je neposredan cilj bio olakšati rad katalogizatorima i bibliografima, ali koji su zapravo postali snažnim sredstvom ujednačavanja kataložne i bibliografske prakse.⁽²⁾ Osnovno bibliografsko pomagalo na koje se program Univerzalne bibliografske kontrole oslanja od svojega početka, nacionalne su tekuće bibliografije. Obično ih se definira kao zbirke bibliografskih zapisa o ukupnoj tiskarskoj (u novije vrijeme nakladničkoj) proizvodnji u zemlji, koje redovito izdaje nacionalni bibliografski ured kao posebnu publikaciju.⁽³⁾ Iako se njihov nastanak može vezati uz 18. stoljeće, ⁽⁴⁾ kada pojedini nakladnici, knjižari ili bibliofili pokušavaju povremeno pratiti tekuću tiskarsku produkciju u zemlji, a bibliografske zapise o građi objavljuju kao sastavnice u drugim publikacijama, nacionalne se tekuće bibliografije sustavno pokreću u devetnaestom stoljeću, a u najvećem broju zemalja tek u dvadesetom. Iako se njihov nastanak obično veže uz nastojanje državne vlasti da nadzire sadržaj publikacija koje se u zemlji objavljuju, posve je sigurno da se razlozi objavljivanja bibliografskih popisa koje su pripremali pojedinci poput Pierrea Rouxa, Jacques-Charlesa Bruneta ili Stanka Vraza, trebaju tražiti u drugim interesima, bibliofilskim, kulturno-povijesnim, i naposljetku trgovačkim.

Danas se smatra da je nacionalna tekuća bibliografija, kao zbirka bibliografskih zapisa o ukupnoj nakladničkoj produkciji u zemlji, pomagalo koje svakoj zemlji omogućuje praćenje kulturnog, znanstvenog, prosvjetnog i gospodarskog stanja u pojedinom razdoblju. Iz nacionalne se bibliografije može očitati koje su gospodarske grane od interesa za zemlju u određenom razdoblju, koja je vladajuća društvena ili politička ideologija, kako je ustrojeno školstvo, s kojih se jezika prevodi ili ne prevodi, za koja književna i stručna djela postoji zanimanje. U mnogim je zemljama, pa i u našoj, objavljivanje nacionalne bibliografije uređeno zakonom. Obično država imenuje ustanovu koja će preuzeti zadaću nacionalnog bibliografskog ureda, čija je dužnost pripremanje i izdavanje nacionalne bibliografije. Često je nacionalna knjižnica ona ustanova koja obavlja dužnost nacionalnog bibliografskog ureda. Da bi se bibliografija mogla izraditi, država obvezuje nakladnike ili tiskare, rjeđe i autore, da uredu besplatno dostave određen broj primjeraka svojih publikacija. Taj se polog naziva obvezni primjerak. U nekim je zemljama, međutim, predaja primjeraka dobrovoljna i često uređena posebnim ugovorom koji se sklapa između nacionalnog bibliografskog ureda i nakladnika.

Godine 1997. u svijetu su izlazile 133 tekuće nacionalne bibliografije i 12 regionalnih bibliografija.⁽⁵⁾ Mnoge su od tih bibliografija vidljive i na Internetu, a objavljuju se i u tiskanom obliku ili na CD-ROM-u. No prije trideset godina, u vrijeme kada je zamišljen program Univerzalne

bibliografske kontrole, o nacionalnim se bibliografijama, odnosno o njihovim sličnostima i razlikama, znalo mnogo manje nego danas. O tome svjedoče radovi koji govore o Simpoziju o nacionalnim knjižnicama održanom 1958. godine u Beču i zbivanjima koja su uslijedila. Taj je skup na kojemu se razmatrala uloga nacionalnih knjižnica kao središnjih knjižničnih službi u zemlji, upozorio na znatne razlike u načinu prikupljanja i obuhvatu nacionalne građe u nacionalnim knjižnicama.(6) Iako Simpozij nije bio izravno posvećen bibliografijama, jasno je da su se postojeće razlike u praksi prikupljanja građe odnosno razgraničavanja vrijedne građe koja zaslužuje trajno čuvanje od one neznatne vrijednosti morale odraziti i u nacionalnim bibliografijama.

Početak sedamdesetih godina nije se, dakle, još znalo mogu li bibliografije doista djelotvorno obavljati zadaću koja im je namijenjena u programu, tj. jesu li one doista najbolji izvori bibliografskih zapisa. U radu naslovljenom Univerzalna bibliografska kontrola i objavljenom 1971., Kaltwasser govori o pitanjima presudnima za uspjeh programa, na koja se u to vrijeme još ne znaju odgovori.(7) Ne zna se, na primjer, koji opseg građe obuhvaćaju pojedine bibliografije i jesu li možda razlike u obuhvatu među pojedinim nacionalnim bibliografijama prevelike, što bi moglo ugroziti uspjeh programa. Iako se znalo da se pravni propisi kojima se uređuje pristizanje građe u nacionalne knjižnice razlikuju, tek je trebalo istražiti opseg razlika i pokušati ih uskladiti. Iduće pitanje na koje se još nije imao odgovor, bilo je jesu li bibliografije dovoljno brzo pomagalo, tj. mogu li doista pratiti nakladničku proizvodnju u pojedinim zemljama, jer je o tome također ovisio uspjeh programa.

Godine 1977. UNESCO je u suradnji s IFLA-om organizirao u Parizu Međunarodni kongres o nacionalnim bibliografijama. Na tom su skupu donesene preporuke o sadržaju i obliku nacionalnih tekućih bibliografija.(8) Iako preporuke govore i o obveznom primjerku i potrebi njegova utemeljenja u zakonskim propisima pojedinih zemalja te o kriterijima odabira građe za nacionalnu bibliografiju, glavnina se preporuka zapravo odnosi na ujednačavanje formata i strukture tiskanih sveščića bibliografije te na učestalost njihova izlaženja. Razumljivo je stoga zašto se posljednjih godina s nestrpljenjem očekivalo održavanje novoga međunarodnog skupa posvećenog nacionalnim bibliografijama. Od suvremenih se bibliografija, naime, očekuje da obuhvate različite nove vrste građe, a i same se sve češće objavljuju kao elektronička građa.

Osamdesete je godine IFLA posvetila preradi i dotjerivanju ISBD-a, ali i izradi novih normi, poput onih za opis sastavnica ili preglednih kataložnih jedinica i uputnica.(9) Posebnu pažnju usmjerila je na izradu međunarodno prihvatljivog skupa označitelja sadržaja bibliografskih zapisa za potrebe računalnih kataloga, što je i razumljivo s obzirom na to da je u to vrijeme već potpuno jasno da će knjižnice morati pohranjivati podatke o građi na elektroničkome mediju. Naravno, tada se još ne misli i o pohrani same građe na digitalnom mediju, čime će se knjižničarska zajednica intenzivnije početi baviti u drugoj polovici devedesetih. Godine 1980. objavljen je UNIMARC: Universal MARC format, u početku zamišljen kao format koji bi omogućio razmjenu zapisa označenih u skladu s različitim nacionalnim formatima, koji su tada već bili u uporabi u raznim zemljama. UNIMARC će poslije biti prihvaćen i kao nacionalni format u mnogim zemljama, pa i u Hrvatskoj. UNIMARC se razlikuje od prijašnjih bibliografskih normi, poput kataložnih pravilnika ili ISBD-a, i po tome što je za njegovu primjenu potrebno poznavati i primjenjivati i čitav niz drugih normi, poput onih za navođenje različitih kratica, datuma, imena zemalja ili skupova pismena. Jasno je da je širenje uporabe UNIMARC-a utjecalo na daljnje i još strože ujednačavanje zapisa.

U devedesetim su se godinama knjižnice, već naviknute na elektroničke zapise, sučelile s novim izazovom - elektroničkom građom. Uobičajene i poznate postupke prikupljanja, obrade, pohrane i korištenja novih vrsta građe trebalo je u mnogim dijelovima preoblikovati i prilagoditi drukčijim svojstvima nove građe. Istodobno, bilo je potrebno u dogovoru s nakladnicima, proizvođačima i dobavljačima utvrditi uvjete i načine korištenja građe te preurediti dotadašnje pravne propise, koji više nisu odgovarali novom kontekstu.

Nacionalne su se knjižnice ponovno našle pred velikim teškoćama. Žele li primati elektroničku

građu, moraju nabaviti potrebnu opremu, moraju odlučiti koju će građu primati kao obvezan primjerak, a koju će kupovati, moraju osigurati dugoročno čuvanje građe i omogućiti njezino korištenje. Usto, moraju osposobiti osoblje za rad s novim vrstama građe i u novim uvjetima. Poseban je problem izdavanje nacionalne bibliografije. Poznato je da elektronička građa nije odmah po svom nastanku uvrštavana u nacionalne bibliografije, što znači da je velik dio te građe nepovratno izgubljen. Elektroničku je građu teško identificirati, ona se može lako i neprestano mijenjati pa ju je teško opisati, i dosadašnja se kataložna pravila često ne čine primjerenima. Čak i kada se budu utvrdile vrste elektroničke građe koje trebaju biti zabilježene u bibliografiji, ostaje nejasno kako pronaći onu građu koja pripada nacionalnoj zbirci. To je razmjerno lako kada se radi o CD-ROM-u ili multimediju domaćeg nakladnika, no mnogo teže, na primjer, s online publikacijama nacionalnih autora.

Preporuke Međunarodne konferencije o nacionalnim bibliografskim službama

Od preporuka IFLA-ine Međunarodne konferencije o nacionalnim bibliografskim službama, održane u Kopenhagenu 1998. godine, očekivalo se da pomognu u rješavanju novih problema s kojima su se suočili izdavači nacionalnih bibliografija.(10) Preporuke se najprije pozivaju na koncept Univerzalne bibliografske kontrole kao dugoročan program kojemu je cilj stvaranje svjetskog sustava kontrole i razmjene bibliografskih informacija. Jačanje nacionalne bibliografske kontrole smatra se preduvjetom za djelotvornu svjetsku bibliografsku kontrolu. Nacionalna se bibliografija definira dvojako: kao cjelovit skup zapisa o nacionalnoj kulturnoj baštini i kao sredstvo kojim se ostvaruje potpuna bibliografska kontrola, što znači da se ona i nadalje smatra prvim i mjerodavnim izvorom bibliografskih podataka u svakoj zemlji. Dalje se navodi da se određeni poslovi vezani uz sastavljanje bibliografije mogu povjeriti i drugim ustanovama, ali da je na nacionalnim knjižnicama i nacionalnim bibliografskim uredima ukupna odgovornost za koordinaciju i normizaciju rada na bibliografiji. Poznato je, na primjer, da su neke zemlje odlučile pohranu elektroničke građe povjeriti ustanovama koje imaju bolje uvjete za prihvata i čuvanje te građe od nacionalnih knjižnica. Također, u prikupljanju podataka za nacionalnu bibliografiju može sudjelovati više knjižnica. No odgovornost za nacionalnu bibliografiju u cijelosti, prema IFLA-inim preporukama, imaju i dalje nacionalne knjižnice.

Tekst Preporuka u načelu slijedi redoslijed i sadržaj te stilizaciju točaka preporuka Međunarodnoga kongresa o nacionalnim bibliografijama održanog u Parizu 1977. godine (dalje u tekstu Pariške preporuke). Neke su točke ostale nepromijenjene, pa se u cijelosti ponavljaju u novim preporukama usvojenim u Kopenhagenu (dalje u tekstu Kopenhaške preporuke). Neke su točke izostavljene, jer su u današnjim uvjetima nepotrebne ili zastarjele. Dodano je nekoliko potpuno novih točaka.

Točka 1. Kopenhaških preporuka traži žurno preispitivanje zakonskih propisa o obveznom primjerku i njihovo usklađivanje sa sadašnjim, pa i budućim potrebama. Gotovo je u cijelosti identična točki 1. Pariških preporuka, s time da je dodana riječ žurno.

Točka 2. potiče države koje nemaju pravno uređen institut obveznog primjerka da ga uvedu. Razlika u odnosu na raniji tekst u tome je što se uvođenje zakonskih propisa prije samo preporučivalo.

U točki 3. kaže se da je važno da pravni propisi o obveznom primjerku jasno iskažu svrhu zbog koje je obvezni primjerak uveden, da broj primjeraka koji se mora položiti odgovara navedenoj svrsi, te da upotrijebljeni nazivi i stilizacija propisa budu takvi da mogu obuhvatiti različite vrste postojeće građe i građe koja će se tek proizvesti. Propisi moraju sadržavati i odredbe o sankcijama za one koji se propisa ne pridržavaju. Tekst je gotovo u cijelosti preuzet iz odgovarajuće točke Pariških preporuka.

Točka 4. je nova i govori o tome da će IFLA potaknuti preradbu postojećih smjernica za nove i buduće vrste građe u skladu s definiranim zadaćama bibliografskih zapisa.(11)

Točke 5. i 6. posvećene su građi koju bibliografija obuhvaća. U točki 5. kaže se da bibliografije trebaju uključiti svu dosad objavljenu nacionalnu građu u mjeri u kojoj to mogu te da, kada je to potrebno, nacionalni bibliografski uredi moraju utvrditi i objaviti kriterije za izbor građe. Treba se prisjetiti da je odgovarajuća točka Pariških preporuka nabrajala poimence vrste građe koje bibliografija mora obuhvatiti, pa je čak zalazila i u pojedinosti o označavanju pojedinih zapisa u bibliografiji. Iz teksta sadašnje točke jasno je da se ustanovama koje su odgovorne za nacionalnu bibliografiju ostavlja na volju da same utvrde što je nacionalna građa i koji će se dio građe uvrštavati u bibliografiju.

Točka 6. prenesena je iz Pariških preporuka bez promjena. U njoj se utvrđuje da se u bibliografije moraju uvrstiti i zapisi o građi na svim jezicima i pismima koji se rabe u zemlji, kao i da zapisi moraju biti na tim jezicima i pismima.

O načinu prikazivanja zapisa u bibliografiji i učestalosti njezina izlaženja govori se u točkama 7. - 11. Kako su se Pariške preporuke odnosile samo na tiskanu bibliografiju, upravo je tekst tih točaka najviše promijenjen. U točki 7. preporučuje se da nacionalna bibliografska služba objavljuje bibliografiju u formatu ili formatima koji su primjereni potrebama korisnika, te da se vodi računa i o potrebama korisnika s posebnim zahtjevima. Pri objavljivanju bibliografija mora se voditi računa o primjeni međunarodno usvojenih normi. Barem jedan od odabranih formata mora se pohranjivati i dugoročno čuvati. Dok su Pariške preporuke tražile da bibliografija izlazi barem kvartalno s godišnjom kumulacijom, u Kopenhaškim se samo kaže da bibliografija mora izlaziti pravodobno kako bi se zadovoljile potrebe korisnika. U zadnjoj se točki, koja je djelomično prenesena iz Pariških preporuka nabrajaju bibliografski elementi koji se moraju javiti na bibliografiji, a to su: stvarni naslov, razdoblje obuhvaćeno u sveščiću, mjesto i naziv nakladnika, godina izdavanja, međunarodni identifikacijski broj, podaci o nositelju autorskog prava, zapis CIP i podaci o dostupnosti i cijeni. Bibliografija mora imati predgovor, ali i, a to je novost u odnosu na Pariške preporuke, priručnik za korisnika u kojemu se nalaze i podaci o zahtjevima računalnog sustava. Dalje se navode podaci koji se moraju naći u predgovoru, poput onih da su zapisi izrađeni na temelju obveznog primjerka, podaci o građi koju bibliografija obuhvaća i koju isključuje, o učestalosti izlaženja, rasporedu zapisa, bibliografskim i kataložnim pomagalicama upotrijebljenima pri izradi bibliografije, o popisu posebnog nazivlja s definicijama i kraticama, primijenjenom klasifikacijskom rasporedu, pravilima za redanje zapisa te o transliteracijskoj shemi, ako je korištena.

Dok su Pariške preporuke tražile da zapisi u bibliografiji budu svrstani u skladu s nekim međunarodno poznatim klasifikacijskim sustavom, odgovarajuća točka Kopenhaških preporuka kaže da zapisi moraju biti raspoređeni tako da zadovolje potrebe korisnika i u skladu sa svojstvima vrste građe na kojoj se bibliografija izdaje.

Točke 12. - 16. Kopenhaških preporuka odnose se na norme koje se primjenjuju u izradi bibliografija. Kao i u Pariškim preporukama, odgovornost za primjenu odgovarajućih normi ima nacionalni bibliografski ured. Norme mogu biti nacionalne i međunarodne, a posebno se ističe da treba poštivati kataložna pravila i preglednu kontrolu, pravila ISBN-a i ISSN-a, transliteracijska pravila, klasifikacijske sheme i metapodatke.

Nacionalnim se bibliografskim uredima preporučuje da usvoje zapis osnovne razine koji se opisuje u IFLA-inoj studiji o zadaćama bibliografskih zapisa.⁽¹²⁾ Uredi moraju poticati izradu i promicati širenje normi, smjernica i metoda pregledne kontrole kako bi olakšali međunarodnu razmjenu preglednih zapisa. Na međunarodnoj se razini potiče rad na usklađivanju formata za razmjenu zapisa ne samo među knjižnicama, već i između knjižnica i nakladnika te knjižnica i drugih informacijskih ustanova. Nadalje, kaže se da je potrebno dalje raditi na usklađivanju postojećih bibliografskih normi za različite vrste građe, a taj bi rad trebalo početi usklađivanjem normi za serijske publikacije.

U točkama 17. - 22. govori se o budućem radu IFLA-e i nacionalnih bibliografskih ureda. IFLA bi trebala istražiti mogućnosti za izradu multinacionalnih bibliografija u područjima gdje iz bilo kojih

razloga ne izlaze nacionalne bibliografije, kao i u zemljopisno, jezično ili kulturno bliskim područjima. Trebala bi promicati bibliografsku kontrolu u skladu s prihvaćenim normama i među međunarodnim državnim i nedržavnim ustanovama. Zanimljivo je također da IFLA nudi svoju pomoć nacionalnim bibliografskim uredima u izradi bibliografije i poučavanju za njezinu izradu.

Nacionalni bibliografski uredi, pak, moraju promicati nove norme i nove zakonske propise o obveznom primjerku te organizirati seminare i tečajeve za korisnike bibliografija. Potrebno je i da redovito procjenjuju koliko su uspješni u primjeni Preporuka.

Zaključak

U neformalnim razgovorima s kolegama moglo se povremeno čuti da su razočarani općenitošću Kopenhaških preporuka. Sigurno je, međutim, da one nisu mogle biti specifičnije, ponajprije zato što što se radi o međunarodnim preporukama, koje moraju zadovoljiti podjednako i nacionalne bibliografske službe s dugom tradicijom izdavanja bibliografije, kao i one koji se pri izdavanju bibliografije iz bilo kojih razloga susreću s teškoćama. Kopenhaške preporuke obraćaju se, dakle, širokoj i dobro utemeljenoj zajednici nacionalnih bibliografskih službi s dužom ili kraćom tradicijom izdavanja bibliografije. Na nacionalnim je bibliografskim službama da samostalno riješe ove zadaće: definiraju nacionalnu produkciju, uobličie zakon o obveznom primjerku, izrade kriterije za odabir građe obuhvaćene bibliografijom, odaberu vrstu ili vrste građe na kojima će izdavati bibliografiju. IFLA je donošenjem Kopenhaških preporuka učinila ono što je mogla: istaknula je važnost uvođenja i poštivanja stručnih normi i zakonskih propisa, kao i važnost pravodobna izlaženja nacionalne tekuće bibliografije. Time je posredno potvrdila i to da će nacionalne bibliografije, ta stara i već dugo poznata bibliografska pomagala, služiti svrsi i u idućem stoljeću.

1. . O povijesti nastanka programa vidi nezaobilazne tekstove F.G. Kaltwassera. Universal bibliographical control: (UBC). // *Unesco Bulletin for Libraries* 25(1971), 252-259. E. Verona. Univerzalna bibliografska kontrola i međunarodno ujednačavanje kataložnih postupaka. // *Informatologia Yugoslavia* 8(1976), 1-28, te D. Anderson. Universal bibliographic control: a long term policy, a plan for action. Pullach/Munchen: Verlag Dokumentation, 1974.

2. Names of persons. London: IFLA International Office for UBC, 1977. Supplement 1980. List of uniform headings for higher legislative and ministerial bodies in European countries. London: IFLA International Office for UBC, 1975. 2nd ed. 1979. Names of states. London: IFLA International Office for UBC, 1981. Anonymous classics. London: IFLA International Office for UBC, 1978.

3. Anderson, D. The role of the national bibliographic centre. // *Library trends* 25(1977), 645-663.

4. Grolier, E. de. L'ere des revolutions et les nouvelles missions des bibliothécaires. // *UNISIST news-letter*. Special ed. August 1989.

5. Bell, B. L. An annotated guide to current national bibliographies. 2nd completely revised ed. Miinchen:

K. G. Saur, 1998.

6. Rojnić, M. O knjigama i drugoj tiskanoj građi nacionalnoga značaja u nacionalnim bibliotekama. //

Vjesnik bibliotekara Hrvatske 19,1-4(1973), 53-68. Anderson, D. Foreword. // An annotated guide to current national bibliographies / Barbara L. Bell.

2nd completely revised ed. Miinchen: K. G. Saur, 1998. Str. XII.

7. Kaltwasser, F. G. Universal bibliographical control: (UBC). // Unesco Bulletin for libraries 25 (1971), 252-259.

8. Guidelines for the national bibliographic agency and the national bibliography. Paris: Unesco, 1979. (PGI/79AVS/18).

International Congress on National Bibliographies, Paris 1977. Final report. Paris: Unesco, 1978. (PGI/77/UBC/Ref.3).

Preporuke su otisnute i u publikaciji: Proceedings of the National Bibliographies Seminar, Brighton, 18 August 1987. London: IFLA UBCIM Programme, 1988. kao i u: Bell, Barbara L. Reviewing recommendations from the International Congress on National Bibliographies, Pariš, 1977. // International cataloguing and bibliographic control 22(1993), 29-33.

9. Guidelines for the application of the ISBDs to the description of component parts. London: IFLA Universal Bibliographic Control and International MARC Programme, 1988. Guidelines for authority and reference entries. London: IFLA, 1984.

10. The Recommendations of the International Conference on National Bibliographic Services, Copenhagen, November 1998 / approved by the IFLA Professional Board in March 1999. S.I.: s.n., 1999. (Copenhagen: Dansk BiblioteksCenter).

11. Misli se na koncepciju iznesenu u IFLA-inu dokumentu Functional requirements for bibliographic records: final report. Miinchen: K. G. Saur, 1998.

12. Functional requirements for bibliographic records: final report. Miinchen: K. G. Saur, 1998.